ՄԱՐԶՊԵՏԸ ԹԵՒԱԲԵԿ ՀՐԵՇՏԱԿՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ՄԷՋ

Posted on February 3, 2024 by Keghart

Category: Opinions

Ազատուհի Գալայճեան-Սիմոնեան, Ռիատ, Սէուտական Արաբիա, 19 Դեկտեմբեր 2023

Բաւական ատենէ ի վեր ձեռքիս մէջն է Մարզպետ Մարկոսեանի «Քաղաքներու կախարդանքը» մատենաշարին երրորդ հատորը՝ «Թեւաբեկ հրեշտակներու քաղաքին մէջ»: Կ’ուզեմ տպաւորութիւններս փոխանցել եւ ոչ թէ անկարելի թուող վերլուծում մը կատարել սոյն հրաշալի գործին:

Հիմա որ իր երկու հատորները կարդացած եմ, կրնամ ըսել որ ան կը պատկանի մեր ազգի այն ընտրեալներու շարքին, որոնք իրենց պատրաստութեամբ, մտային եւ հոգեկան բարձր արժանիքներով եւ, մանաւանդ, մանրուքներէ վեր գտնուող եւ անծայրածիր ու վեհ ճախրանքներու սովոր իր մտածելակերպով կրնար գրաւել մեր պետականութեան ամենապատասխանատու պաշտօններէն մին: Մէկ տարբերութեամբ որ ան միայն ճշմարտութիւնը պիտի ջատագովէր ու պիտի չհանդուրժէր որ սուտն ու կեղծիքը, փառասիրութիւններն ու արծաթասիրութիւնը ըլլային հոն տիրող գործելաոճը: Ան մեծ գործ պիտի կատարէր Հայրենիքին համար եթէ նման պաշտօններ վարելու հնարաւորութիւն տրուէր սփիւռքահայերուն:

Անմիջապէս ըսեմ որ գրութիւններուն մէջ երեւցող՝ կեանքէն առնուած պատմութիւնները հաճոյքով կը կարդացուին եւ թեթեւութիւն կը բերեն այն միւս յօդուածներուն, որոնք այնքան լուրջ են, շատ յաճախ՝ ցաւոտ: Ուրիշ յատկանիշեր են նաեւ գիտական մտքի ներկայութիւնն ու զգացական եւ բուխ զգացումներու արտայայտութիւնները: Կը զգաս որ խորապէս մարդկային զգացումներով ապրող եւ շնչող հեղինակը պատրաստ է զոհաբերելու ամէն ինչ՝ հասնելու իր ժողովուրդի մտաւոր ու հոգեւոր կարիքներու բաւարարման: Իր կենսագրութիւնը կը վկայէ այն գերագոյն զոհողութիւններուն մասին որոնց յանձնառու եղած է Մարզպետ Մարկոսեան: Յատկապէս մեր ժողովուրդի ցեղասպանութեան եւ բռնի գաղթականութեան ահաւոր փորձառութեան դիմաց կը ճենճերի իր հոգին:

Գիտեմ որ կան ուրիշ ղեկավարներ որոնք մեծ ցաւով կ’արտայայտուին մեր ողբերգութեան մասին, սակայն Մարզպետին ցաւը ուրիշ է, աւելի խոր է ու անսահման:

Գիրքին մէջ մեծ է թիւը այդ թեմաներով եւ խոր ցաւումով գրուած յօդուածներուն: Մարզպետ չ’ընդունիր թուրք մտաւորականներու եւ թուրք պետութեան կողմէ ցեղասպանութեան պարզ ճանաչումը, այլ պարտադիր կը նկատէ բռնագրաւուած կալուածներու, ինչքի եւ ունեցուածքի հատուցումը: Այն ատեն, կը գրէ ան, հայուն զայրոյթը ձեւով մը թեթեւցած կ’ըլլայ եւ հաշտութիւնը՝ որոշ չափով կարելի: Սերժ Սարգսեանի օրերուն զուգադիպող “փրոթոքոլներու” ստորագրութիւնն ու պատմաբաններու յանձնաժողովի մը կազմութիւնը (սերտելու համար թէ արդեօք ցեղասպանութիւն տեղի ունեցա՞ծ է կամ ոչ) զայն կը մղեն դիմելու փաստագրումներու՝ ջրելու համար անոնց ներկայացուցած դրոյթները:

Հայոց լեզուի բացարձակ գերակայութիւնը հայապահպանման յոյժ կարեւոր գործին մէջ՝ Մարկոսեան կը նկատէ անառարկելի: Ան խոր համոզում ունի որ կարելի չէ հայ մնալ լեզուն կորսնցնելով: Հայկական վարժարաններու հայեցի կրթութեան հիմնաքարը կը նկատէ հայերէնի իմացութիւնը: Արեւմտահայերէնի հետզհետէ անհետացումի վտանգին առկայութեամբ, ան սփիւռքահայերուն նոյնիսկ կ’առաջարկէ արեւելահայերէնը որդեգրել որպէս պետականութիւն ունեցող ժողովուրդի գլխաւոր լեզու: Հայաստան պիտի պահէ արեւելահայերէնը, սակայն ոչ աբեղեանական, այլ մեսրոպեան ուղղագրութեամբ: Կը հաւատայ որ մանկապարտէզէն սկսելով թէ՛ Հայաստան եւ թէ՛ սփիւռք կրնան յաջողիլ՝ առաջինը սորվեցնելով մեսրոպեան ուղղագրութիւնը, իսկ սփիւռքի մէջ՝ արեւելահայերէնը: Ան կը պահանջէ հայագիտական կարեւոր նիւթերու – ինչպէս լեզուն, պատմութիւնն ու գրականութիւնը – դասաւանդումը վստահիլ կարող եւ ազգանուէր ուսուցիչներու, որոնք հետզհետէ կը նօսրանան մեր իրականութեան մէջ: Մարզպետ կը հաւատայ, որ այս ուսուցիչները փոխարինողները կրնան ըլլալ հայաստանցի ուսուցիչները:

Ընթերցողը յաճախ կը մոռնայ որ Մարզպետ Մարկոսեան կենսաբանութեան դոկտոր է եւ գիտաշխատող, երբ ան կը գրէ Եղիշէ Չարենցի, Վահան Թէքէեանի, Պարոյր Սեւակի, Զարեհ Մելքոնեանի ու Ստեփան Ալաճաճեանի մասին: Մարզպետ գրականագիտական խոր հմտութեամբ կը վերլուծէ անոնց գրականութիւնը եւ զանոնք կը տեղաւորէ իրենց ուրոյն գրական դասակարգման մէջ:

Մարզպետին հայերէնը օժտուած է յատուկ շքեղութեամբ, հարուստ բառամթերքով, փայլուն լեզուամտածողութեամբ եւ գրագէտի վարպետութեամբ:

Սուրբ Աստուածածին եկեղեցին եւ հոն որպէս դպրաց դասի անդամ-պատանի սորված

[illegible] ընթացքին: Դարերու ընդմէջէն այսօրուայ հայ մարդուն հասած ազգային ոգին զինք դարձուցած են խորունկ հաւատացեալ՝ կառչած հայ ոգեղինութեան ամրակուռ ամրոցին: Առանց շարականներուն տուած հզօր ուժին, ինք պիտի չկազմաւորուէր որպէս հոգեւոր ներաշխարհով հարստացացած հայ մարդ:

Մարզպետին ձեռք ձգած բազմակողմանի հմտութիւնները զայն դարձուցած են այն զարգացած մտաւորականը որ ինք է: Այդ առաւելութիւնը հարստացուցած է իր գրչի վաստակը: Քրիստոֆըր տը Պլէյկի “ Ըմբոստ Երկիր” հատորին իր ծանօթութիւնը պատճառ կ’ըլլայ որ ան առաջարկէ ցեղասպանութիւնը ուրացող թուրք պետական ղեկավարներուն այցելել Անատոլուի Վարդիկ գիւղը եւ “Սեւալա Աշըք” շրջանը ուր կրնան տեսնել թուրք դահիճներու կողմէ խողխողուած հայերու ոսկորներն ու անոնցմէ կազմուած մոխրագոյն փոշին:

Մարզպետ ծանօթ է ցեղասպանութեան հետ առնչուած միջազգային արձագանգներուն ու իր յօդուածներուն մէջ կ’ընէ մէջբերումներ՝ տեղեակ պահելով հայ ընթերցողը անոնց դրական կամ ժխտական անդրադարձներուն:

Մարկոսեան ոչ միայն բազմակողմանիօրէն զարգացած մտաւորական է, այլեւ խիզախ կեցուածքներ ունեցող հասարակական գործիչ: Իր արտայայտած տեսակէտներուն համար ոչ ոքի առջեւ պատասխանատու կը զգայ: Բաղխում կ’ունենայ հեղինակաւոր մտաւորական Վահէ Օշականի հետ որ կը պաշտպանէր այն տեսակէտը, թէ

Դաշնակցութիւնը եւ այլ կուսակցութիւններ անելիք չունին Հայրենիքի մէջ քանի որ ունինք անկախ Հայաստան: Մարզպետ կը հակադրուէր այս թէզին, որու պատճառաւ անոնք բուռն վէճեր ունեցան: Մարզպետ նաեւ կը քննադատէր Դաշնակցութիւնը որ մաս կազմելով հանդերձ օրուան իշխանութիւններուն, թոյլ կու տար փտածութեան ախտի արմատացումը եւ չէր ձգտէր անոր վերացման: Կրթական մարզի մէջ կը պայքարէր հոգաբարձական մարմիններու յետամնաց տեսակէտներուն դէմ՝ միեւնոյն ատեն յաջողութեամբ օժտելով իր լուսաւոր գաղափարներու իրականացումը իր իսկ ղեկավարած կրթական հաստատութեան մէջ: Մարզպետ գրողներն ու մտաւորականները կ'ընդունէր սրտբաց, իրենց արժանիքներով, կը վերլուծէր անոնց գիրքերը ու կը մասնակցէր անոնց մեծարման հանդիսութիւններուն: Անխտրական ոգի կը դրսեւորէր բոլորին հանդէպ, եւ այդ կը հանդիսանար իր բարձր հոգեկան արժանիքը:

500 էջերէ կազմուած այս հատորը կարելի չէ ընթերցել միակտուր: Հարկաւոր է խմբել էջերը նոյնանման նիւթերու շուրջ եւ ուսումնասիրել զանոնք մանրամասնօրէն, տեսնել թէ ինչ են Մարզպետ Մարկոսեանի բերած նորութիւնները տարբեր նիւթերու ներկայացման մէջ, քանի որ շատ իւրայատուկ են հեղինակին նորարարական մօտեցումները եւ հարկաւոր է սերտել զանոնք ուշի ուշով: Կարելի է երբեմն չընդունիլ իր տեսակէտները, բայց կարելի չէ չյարգել զանոնք: Դիւրին ընթերցանութիւն չի պարգեւեր Մարզպետ. ընթերցողը պարտի լրջութեամբ հետեւիլ անոր մտքի առկայծումներուն եւ որոշ ընդմիջումէ վերջ կրկին ձեռք առնել հատորը եւ խորանալ անոր մէջ:

Բարի ընթերցում բոլորիս:

* * * * *

Այլ գրութիւններ Մարզպետ Մարկոսեանի վերաբերեալ
Վաղեմի եւ մօտիկ բարեկամ՝ Մարզպետ Մարկոսեանի «Քաղաքներու կախարդանքը»
Երկու տեսլապաշտ հայեր
Time for Diaspora to Blow Away the Cobwebs

There are no comments yet.